

MELİH CEVDET ANDAY

Çok Yönlü Bir Sanatçı

Abidin Dino, kedisini, parmağını sallayarak, "Ulan Tekir!" diye konuşurdu. Ruhü Su da onun Tekir'le konuşmasını çok iyi taklit ederdi. Bu kedinin resmi, Abidin'in elinden çıkma boyalı resmi bendedir. Tekir'in sonu ne oldu, şimdi bulamıyorum; ama bildiğim şu ki, Abidin kedi koleksiyonu yapmaya kalkmadı, Tekir'le yetindi. Sartre, amatör koleksiyonculuğu yerer, "Ben de kimi şeyler topladım, ama baktım ki, bağlanıyorum, ötekine berikine armağan ettim, kurtuldum" der. Abidin ne yaptı topladıklarını, Paris'te iken de sormayı unuttum kendisine. Sözelgesi Kavaklıdere'deki evde iken masaların üzerinde Bir yığın lüle vardı, ne oldu? Ben Abidin'in hangi evine gitti isem, yeni başlanmış bir koleksiyonla karşılaşmışımdır. Anladığıma göre, onun için bağlanma tehlikesi yoktu; toplar, sonra bırakır giderdi. Bense, sözelgesi, şu mavi şarşelerimden, döğme anahtarlarımdan kurtulamıyorum bir türlü.

Ataç'ın yazısında okumuştum; bir kız, bitirme sınavına girmiş, Ahmet Haşim'i sormuşlar, "Önce sizin istediğiniz yanıtı vereyim" demiş, "simgeci bir ozanımızdır. Ama benim anıdığımıza göre, onu izlenimci ressamalara benzetmek daha doğru olur." On verip geçirmişler bu zeki öğrenciyi. Bilmiyorum, Ahmet Haşim'in Nazmî Ziya ile bir dostluğu, arkadaşlığı var mıydı? Olmuşsa bile, bunun düşün yaşamımızdaki yansımalarını bilmiyoruz. Bizde, sanatlar arası düşün alışverişi, olum olası, yok denecek gibi az kalmıştır. Oysa Batı'da yeni bir anlayış, yeni bir akım, güzel sanatların, yazının nerdeyse bütün dallarını sarar. Eksiktir bizim bu yanımız.

Bildiğimce, bu eksikimizi gideren tek kişi Abidin Dino'dur. Bunda, çok yönlü bir sanatçı olmasının büyük payı var elbet. Resmi başta sayacak olursak, sinema, tiyatro, şiir, genellikle

yazın, mimarlık, antikacılık onun ilgi alanı içindedir. Sonucundan başlayayım; yıllar önce beni Kapalıçarşı'ya, Eski Bedesten'e götürürdü, bütün gün antikacı dükkanlarının birinden ötekine sürünür dururduk. Hoşuna giden bir parça buldu mu, eline alır, evirir çevirir, sonra fiyatını sorar, aldığı yanıt üzerine de, "Az istiyorsun" deyiverirdi, "bu parça daha fazla eder." Sonra da almazdı.

Sinemaya önce Rusya'da, Eizenstein'in yanında çalışmıştı. Yıllar sonra Londra'da, o kolay kolay erişilmez yetkinlikteki olimpiyad filmine çevirdi. Bizim nerdeyse bütün sinemacılarımız, yönetmenlerimiz onun "rahle-i tedrisi"nden geçmişlerdir. Abidin'le, diyelim, bu alanda konuşursanız, sanırsınız ki, karşınızdaki sadece sinema ile uğraşan bir sanatçidir.

Bunun gibi, tiyatro konusu açıldığında, Abidin'den, yeni, ileri, çağdaş görüşler dinlemek hiç de olağanüstü bir durum

sayılmaz. "Kel" adlı oyunu, biçim, biçem, içerik bakımından moderndir. Birçok genç tiyatrocumuzun, ona danışarak, onunla düşün alış-verişi yaparak yararlandıklarını bilirim.

Geçmişteki yazın dergilerimizin en özgün olanlarında, onun yalnızca çizgilerini değil, sayfa düzenlemelerini değil, ilerici yazın anlayışını da bulacaksınız.

Daima toplayıcı, biraraya getirici oldu. D Grubu'ndaki, ünlü Liman Sergisi'ndeki yeri bunun tanıtıdır.

Diyebilirim ki, Abidin Dino, gelişimlerini kendi başlarına yürüten sanatçılarımız arasında bütünleyici bir rol oynamayı başaran tek sanatçımızdır. Bunun için de, hepsinden saygı ve ilgi görmüştür. Bir mimarımız yeni bir yapı mı yapıyor, gelip ona danışır ve bir iki duvarını ona boyatırdı.

Böylece kendini dağıttı mı bu değerli dostum? Hiç sanmıyorum. Sanat ve düşün dünyamızı topluca görme alışkanlığındaki kişiliğinin zorunlu bir sonucuydu bu.

İkinci Dünya Savaşı yıllarında, bir ara, Yüksekaldırım'daki Kamonda Han'ın çatı katını kiralamıştı. Biz, gece yarısı, beş parasız kaldığımızda, eve dönmeyeceğimiz için Kamonda Han'a kapağı atardık. Çokluk bulunmazdı Abidin evde, sanki dostları için tutmuş gibiydi orayı. Ev dediğim de, döşeli dayalı değildi hiç. Odalarından birinde bir minder vardı, o kadar. Üst yanı, balık ağıları, testiler, bakırlar, resimlerle dolu idi. İçeri çoğun kapı kırılarak girilirdi. Orada tek başına kaldığım bir gece, unutmuyorum, eve bir kalabalığın girdiğini uykumun arasında duydum. Oralı olmadım. Sabahleyin uyandığımda kimsecikler yoktu. Düş gibi.

Abidin Dino'yu, bir bakıma, herkes yarım yarım tanımıştır. Ben anı yazılarımda onu, elimden geldiğince, bütünü ile tanıtmaya çalışacağım.

